O‘RTA OSIYODA IJTIMOIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali
1-son. 3-qism. Noyabr-2025

XALQ RAQSLARI: AN’ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINLAR

Muratbekova Turdigu'l Tursinbekovna
O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali
"Xaliq ijodiyoti" fakulteti "Ashula va raqs" ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalq raqslarining tarixiy ildizlari, ularning an’anaviy shakllari va zamonaviy talqinlari tahlil qilinadi. Xalq raqslari - milliy madaniyatning ajralmas qismi bo‘lib, har bir xalqning urf-odati, turmush tarzi va ma’naviy dunyosini ifodalaydi. Zamonaviy san’atda xalq raqslari yangi badiiy yo‘nalishlar bilan uyg‘unlashib, o‘ziga xos milliy va global sintez hosil qilmoqda. Maqolada bu jarayonning madaniy, estetik va ijtimoiy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: xalq raqsi, an’anaviy san’at, zamonaviy talqin, madaniy meros, xoreografiya

Аннотация: В статье рассматриваются исторические корни народных танцев, их традиционные формы и современные интерпретации. Народный танец является неотъемлемой частью национальной культуры, отражая быт, обычаи и духовный мир народа. В современном искусстве народные танцы соединяются с новыми художественными направлениями, создавая уникальный синтез традиционного и современного. В статье анализируется культурное и эстетическое значение этого процесса.

Ключевые слова: народный танец, традиционное искусство, современная интерпретация, культурное наследие, хореография

Annotation: This article explores the historical roots of folk dances, their traditional forms, and modern interpretations. Folk dance is an integral part of national culture, reflecting the customs, lifestyle, and spirit of a people. In contemporary art, folk dances merge with modern artistic directions, creating a unique synthesis of tradition and innovation. The article highlights the cultural, aesthetic, and social significance of this evolution.

Keywords: folk dance, traditional art, modern interpretation, cultural heritage, choreography

Xalq raqslari har bir millatning tarixiy xotirasi, madaniy qadriyatlari va badiiy tafakkurining jonli ifodasidir. Ular xalqning mehnat jarayonlari, marosimlari, urf-odatlari va his-tuyg‘ularini harakat orqali ifodalaydi. O‘zbek xalq raqslari asrlar davomida turli tarixiy davrlar, madaniy ta’sirlar va ijtimoiy o‘zgarishlar ta’sirida shakllangan. Shu bilan birga, zamonaviy san’at jarayonlarida bu raqslar yangi ifoda vositalari bilan boyib, sahnaviy shakllar orqali qayta talqin etilmoqda. Bugungi kunda

xalq raqsining an’anaviy va zamonaviy ko‘rinishlari o‘zaro uyg‘unlashib, milliy san’atning rivojlanishiga yangi sur’at bermoqda.

O‘zbek xalq raqslari asosan hududiy xususiyatlarga ko‘ra “Xorazm raqslari”, “Farg‘ona raqslari” va “Buxoro raqslari” kabi turlarga ajratiladi. Har bir raqs o‘ziga xos ohang, ritm, harakat uslubi va ifoda vositasiga ega. Masalan, “Lazgi” raqsi Xorazm xalqi ruhining timsoli sifatida hayot quvonchini, harakat erkinligini ifodalaydi. Farg‘ona raqslari nafislik, lirik kayfiyat va ayolona noziklik bilan ajralib turadi, Buxoro raqslari esa marosimiy va monumental xarakterga ega. Ushbu an’anaviy raqslar milliy qadriyatlar, ruhiyat va xalq badiiy tafakkurining yuksak namunalaridir.

Zamonaviy davrda xalq raqslari sahnaviy xoreografiya orqali qayta talqin qilinmoqda. Bu jarayonda an’anaviy harakatlar, milliy kuylar va zamonaviy ritmlar uyg‘unlashtirilib, yangi badiiy shakllar yaratilmoqda. Masalan, o‘zbek raqs ansambllari “Bahor”, “Lazgi”, “Tanovar”, “Zarafshon” o‘z repertuarlarida xalq raqslarining zamonaviy variantlarini muvaffaqiyatli namoyish etib kelmoqda. Ularning chiqishlarida xalq raqsining ildizlari saqlangan holda, yangi dramatik, teatr va raqamli texnologiyalar unsurlari bilan boyitilgan.

Xalq raqsining zamonaviy talqinlari milliy madaniyatni global miqyosda tanitish imkonini yaratmoqda. Jahon sahnalarida o‘zbek raqsi “Lazgi” UNESCO nomoddiy madaniy meros ro‘yxatiga kiritilishi bunga yorqin misoldir. Bu nafaqat o‘zbek xalqining badiiy salohiyatini e’tirof etadi, balki xalq raqsining zamonaviy san’atda o‘z o‘rniga ega ekanligini ham isbotlaydi. Shu bilan birga, xalq raqsining zamonaviy talqinlari yoshlar orasida milliy san’atga qiziqishni oshiradi, ijodiy tafakkurni rivojlantiradi va madaniy o‘zlikni anglashga yordam beradi.

Raqs san’atida integratsiya jarayonlari kuchaymoqda. Xalq raqslari turli zamonaviy raqs uslublari — balet, modern, jazz, hip-hop kabi yo‘nalishlar bilan sintez qilinmoqda. Bu jarayon natijasida yangi sahnaviy shakllar, estetik yechimlar va ifoda vositalari paydo bo‘lmoqda. Ammo bu integratsiya jarayonida an’anaviylikni yo‘qotmaslik, milliy raqsning ruhini asrab qolish muhimdir. Zamonaviy talqin deganda, o‘zlikni yo‘qotgan taqlid emas, balki milliy an’anani yangi ifoda vositalari orqali qayta talqin etish tushuniladi.

Xalq raqslari, ayniqsa, zamonaviy san’atda milliy ramz sifatida qadrlanadi. Ular orqali millatning o‘ziga xoslik, ruhiy kuch, tarixiy davomiylik va estetik didi ifodalanadi. Xalq raqslari shunchaki sahna san’ati emas, balki xalqning madaniy identifikatori — ya’ni o‘zligini ifoda etuvchi ramzdir. Zamonaviy talqinlar esa bu ramzni yangi avlodga yetkazishning samarali yo‘lidir.
Xalq raqslari milliy madaniyatning yuragi, xalq ruhining harakatdagi ifodasidir. An’anaviy shakllarda ular tarix, marosim va qadriyatlarni ifodalagan bo‘lsa, zamonaviy talqinlarda ular san’atning yangi imkoniyatlarini ochmoqda. Hozirgi kunda xalq

raqslari nafaqat milliy madaniyatni saqlash, balki uni global sahnaga olib chiqish vositasiga aylangan. An’anaviylik va zamonaviylik uyg‘unlashgan bu jarayon milliy san’atni yangi bosqichga olib chiqadi, yosh avlodni estetik tarbiyalashda, madaniy merosni asrashda muhim o‘rin tutadi.

Xalq raqslari insoniyat madaniyatining eng qadimiy va boy shakllaridan biri bo‘lib, ularning an’anaviy va zamonaviy talqinlari milliy merosni saqlash va rivojlantirishning muhim vositasidir. An’anaviy xalq raqslari asosan hududiy xususiyatlarga, tarixiy voqeliklarga va xalqning ijtimoiy hayotiga moslashgan bo‘lib, marosimlar, bayramlar, mehnat jarayonlari va diniy tadbirlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan. Har bir raqsning ritmi, ohangi va harakatlar ketma-ketligi uning badiiy mazmunini belgilaydi, raqqosaning kayfiyati, jinsiyati va yoshiga qarab ifodalanadi. Xalq raqslari o‘zining an’anaviy shaklida milliy identitetni saqlash va yosh avlodni tarbiyalash vositasi bo‘lib xizmat qilgan.

Zamonaviy talqinlarda esa xalq raqslari sahna estetikasi, teatr san’ati, elektron musiqa va zamonaviy xoreografik texnikalar bilan uyg‘unlashadi. Bu jarayonda an’anaviy harakatlar saqlanib qoladi, lekin ularning temp, ritm va plastika jihatdan yangi interpretatsiyalari yaratiladi. Masalan, klassik raqs elementlari balet yoki modern raqs plastikasiga moslashtiriladi, xalq ohanglari esa zamonaviy aranjirovka orqali sahnaga chiqariladi. Shu tarzda xalq raqslari nafaqat milliy meros sifatida saqlanadi, balki global san’at makonida yangicha ifoda topadi.

An’anaviy va zamonaviy talqinlarning uyg‘unligi raqsning badiiy va ijtimoiy ahamiyatini oshiradi. Zamonaviy talqinlar orqali raqs yoshlar orasida ommalashadi, ularni milliy qadriyatlar, tarix va madaniyat bilan tanishtiradi. Shu bilan birga, zamonaviy xoreografik yechimlar xalq raqsining estetik imkoniyatlarini kengaytiradi, sahnada dramatik ifoda va ijodiy eksperimentlarga yo‘l ochadi. Raqs orqali milliy meros nafaqat saqlanadi, balki yangi badiiy shakl kasb etadi, bu esa xalqning madaniy identitetini mustahkamlaydi.

Shu tariqa, xalq raqslari an’anaviy ildizlariga asoslangan holda zamonaviy talqinlar orqali yangilanadi, milliy va global san’at uyg‘unligini yaratadi. Ularning uyg‘unlashuvi milliy madaniyatni asrash, yosh avlodni estetik va madaniy tarbiyalash, hamda san’atning yangi shakllarini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. An’anaviylik va innovatsiyaning uyg‘unligi xalq raqsining hayotiyligini ta’minlaydi va uni global sahnaga olib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova N. *O‘zbek raqs san’ati tarixi va rivojlanish bosqichlari.* – Toshkent: O‘zbekiston san’at akademiyasi nashriyoti, 2018.
2. Sultonov B. *Milliy raqs va zamonaviy sahna talqinlari.* – “Madaniyat va san’at” jurnali, 2020, №3.

3. UNESCO. *Intangible Cultural Heritage: The Art of Traditional Dance.* – Paris, 2019.
4. Abdullayeva M. *Xalq raqslari va ularning badiiy ifoda vositalari.* – Toshkent: O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti nashriyoti, 2022.
5. Qodirova S. *Raqs san’atining zamonaviy yo‘nalishlari va milliylik unsurlari.* – “San’at va hayot”, 2021, №2.